

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaia vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 10. julija 1939

Cena posamezni številki 1'50

Ozadje nereda

Življenjski prostor kot geslo moderne politike velikih narodov ima tudi v gospodarski miselnosti sodobnega človeka dosti privlačnosti, posebno še v zvezi s komaj na pol prebrodeno svetovno gospodarsko krizo, ki nas je gnala k razmišljanju o boljših ureditvah sveta. S tem v zvezi pa je že zaradi objektivnosti treba nujno pripomniti, da je velika kriza sprožila to vprašanje predvsem kot odsev zahteve za boljše razdeljevanje dobrin, torej kot vprašanje, kako bi se povečal konsum. Saj je bila kriza nastala največ zaradi prevelikega dviga proizvodnje in preslabo napredujočega odjema, oziroma celo zaradi padca odjema. Zastoj produkcije in sledeča strašna brezposelnost sta parirala misel na skorajšnji dvig odjema in ljudske težnje so se pričele kanalizirati na druge, na izrečno zunanjepolitične smeri in poti.

Delno reševanje gospodarske krize namesto svetovnega reševanja je pognalo neke države najprej v avtarkistično usmeritev domačega gospodarstva, kar pa je samo še povečalo nemirnost gospodarskega razvoja in uspavalo sile svobodnega gospodarstva, zlasti še, ker je poostrišlo upad mednarodne trgovine. Avtarkija sama je mogla načelno preiti samo še v politični izraz, ki je nov imperializem. Razumljivo je, da se tak imperializem mora obračati po kolonije in da išče v njih svoje gospodarske dopolnitve — tako glede surovin kot tudi glede pridobitve novih tržišč, kamor bi mogel oddajati industrijske izdelke. Takšne možnosti so še dajale tako zvane proste kolonije, znane iz panevropskega in Lavalovega načrta. Na koncu kratke vrste teh kolonij pa mora, kakor vidimo, tudi še tako avtarkističen začetek imperializma načeti vprašanja tudi tistih kolonij, ki ne kot kapitalni in ne kot blagovni trgi niso več proste. Na krizo ene države potisnjena mreža svetovne krize postane tako vir novih mednarodnih, zunanjepolitičnih trenj. V eno besedo zgoščeno se to imenuje boj svežih sil za življenjski prostor, ki pa na koncu navedenih razvojnih faz pomeni že boj izmučenih sil za svetovni življenjski prostor.

Ce naj zaradi večje jasnosti navedemo nekaj dimenzij novega gospodarskega, političnega in socialno izoblikovanega gesla, je treba tu najprej upoštevati italijansko definicijo življenjskega prostora. Največji problemi, ki povzročajo sedanjo napetost, so: 1. revizija svetovnega kolonijskega zemljevida; 2. razdelitev surovin; 3. avtarkija; 4. tvorba življenjskih prostorov. — Pri nas je univ. prof. dr. Vidmar pred dvema letoma drugače razložil nujnost za nastajanje večjih gospodarskih enot, ki pa niso morale nujno biti narodno imperialistične in prav tako po njegovem ne morale nujno postati vzrok nove svetovne vojne. Med normalnim, iz velikega napredka tehnike razločljivim razvojem človeštva, ki bi se moral izraziti v večjih in zato bolj ekonomičnih enotah, ter sedanjim dejanskim razvojem novih velikih enot je torej očividna znatna razlika. Rekli bi lahko, da se prav ta razlika izraža kot velika sedanja politična napetost. Že iz te ugotovitve spoznamo, da se dandanes politični razvoj ne da ločiti od gospodarskega in da je tre-

ba globljega posega v vzroke krize, če hočemo rešiti oboje. To je dokazala tudi popolna ločenost delegacij na zadnjem zasedanju Mednarodne trgovinske zbornice. Nasproti jim je bila važna teza:

»Če manjkajo kakemu velikemu narodu za izpolnjevanje njegovih družbenih nalog življenjski elementi, si jih mora priskrbiti — ustvariti si življenjski prostor, v katerem bo našel potrebne temelje. Ti temelji so gospodarski, vojaški in prostorninski, zadnji zato, da morejo sprejeti presežek prebivalstva.«

Regulirana mednarodna trgovina ne more reševati takih vprašanj. Gospodarski razvoj krize je s takim smotrom očitno razširjen v področje iskanja dela in zaslužka, ki je bilo nekoč urejeno na precej naravnejši način. Bilo je rešeno v

svobodnejšem gospodarstvu, v sistemu svobodne trgovine in živahnih mednarodnih pristnih kulturnih stikov. Gospodarska avtarkija in gospodarski protekcionizem sta torej hotela rešiti gospodarski problem posamezne države z odvzemanjem vse te svobode, dosegla sta pa ravno nasprotno. Protekcionistične države se niso rešile domače brezposelnosti, čeprav so zaprle svoje meje tujemu blagu in tujemu delavcu. Avtarkistične države še po dolgih naporih niso našle ne z vojaškimi ne z drugimi političnimi sredstvi niti temeljev svoje avtarkije. Nemčija bi, po angleških in južnoafriških podatkih dobila iz svojih bivših kolonij, če se ji vrnejo, komaj 2% svojega naravnega blagovnega uvoza. Abesinija in dosedanje italijanske kolonije še ne morejo prevzeti odviš-

nega prebivalstva. Obe ponujata svoj ljudski presežek, protekcionistične države pa ponujajo presežek svojih surovin. Torej v bistvu isto kot na začetku avtarkije in protekcionizma.

To bi moralo biti zadosten dokaz za neuspeh ločenega gospodarjenja v svetu, moralo bi biti dokaz, da ni dovoljeno dolgo grešiti zoper posebne zakone gospodarstva. Na denarju in dobičku zasnovano gospodarstvo se more razvijati samo ob svobodni izmenjavi in porazdeljevanju dobrin. Ni gospodarstva brez trgovine in ne domače trgovine brez svetovne trgovine, kot je pravilno naglasil dr. H. Krizman. Iz te resnice je razumljiv tudi zadnji poziv prezidenta Roosevelta vsem velikim državam.

vseh stroškov prevoza — bodisi morskega bodisi domačega ali zunaj po suhem. Na naslov plačanih stroškov prevoza in zavarovanja vnesene proste devize se smejo prodajati neomejeno na domačih borzah s posredovanjem pooblaščenih zavodov, če le ostane dovolj deviz za opravičbo zaveze glede vrednosti izvoženega blaga, in to vsaj po cenah uradnega cenika za zavarovanje valute, oziroma do zneska, ki je bil določen v odobri-lu za odpis morebitne razlike.

2. V klirinške države.

a) Prodaja blaga v klirinške države (ki izvoza ne plačujejo s prostimi devizami) se lahko frankira samo do jugoslovanske meje oziroma nakladne luke (fob). V primerih rečnega izvoza v te države se lahko oddaja tudi cif razkladalno pristanišče, če se plača voznina doma v dinarjih. V tem smislu plača za zunanje proge tuji kupec, razen za prevoz z rečnimi parniki.

b) Frankiranje cif je dovoljeno tudi v primerih pomorskega izvoza v klirinške države, če plača prevoznino tuji kupec.

3. Za vsak odstopek od tu določenega načina frankiranja in plačevanja prevoznine pri izvozu je potrebna predhodna pismena odobritev od Narodne banke.

4. S tem se je razveljavila odločba prejšnjega fin. ministra št. 5178/VIII z dne 30. januarja 1937.

Trgovinska pogajanja

Kakor smo obveščeni z mero-dajne strani, se bodo v bližnjem času pričela trgovinska pogajanja med našo državo in Poljsko. Naprošeni smo, da sporočimo želje naših industrijskih podjetij z ozirom na ta pogajanja, zlasti glede kontingentov, ki naj bi jih skušali doseči za uvoz naših industrijskih izdelkov v Poljsko.

Ze na drugem mestu smo poročali o bivanju slovaške gospodarske delegacije v naši državi. Delegacija je bila sestavljena iz zastopnikov slovaške Narodne banke, gospodarskih zbornic in industrijskih združenj. Verjetno bo prišlo že v bližnjem času do trgovinskih pogajanj s Slovaško ter je potrebno, da zberemo tudi za ta pogajanja čim izčrpnije gradivo.

V bližnjem času naj se sestane tudi italijansko-jugoslovanski stalni gospodarski odbor. Na prihodnjem zasedanju tega odbora se bo razpravljalo tudi o ureditvi naših trgovinskih odnosov z Albanijo, glede katere se je naš plačilni promet vključil v italijansko-jugoslovanski kliring.

Trgovinski sporazum z Madžarsko se je ponovno podaljšal ter bodo nova trgovinska pogajanja šele v mesecu oktobru.

Podaljšan je tudi naš trgovinski in kompenzacijski sporazum z Grčijo, in sicer do 1. decembra t. l. Verjetno bo še pred tem rokom prišlo do novih trgovinskih pogajanj med našo državo in Grčijo. Pri tej priliki pripominjamo, da je pri uvozu blaga v Grčijo v smislu okrožnice Narodne banke z dne 22. junija t. l. potrebna overitev kopije računa po Trgovsko-industrijski zbornici v Solunu samo v primeru, ako se pošlje blago preko Soluna.

Interesiranci na trgovinskih pogajanjih z navedenimi državami naj sporoče Zvezi industrijecev v Ljubljani svoje konkretne želje in predloge, ki naj bodo obrazloženi z vsemi potrebnimi podatki.

Na začetku letošnje žetve Velike zaloge žita in srednja letina

Prva polovica tekočega leta ni prinesla agrarnim deželam pričakovane konjunkturo. Nadaljevalo se je padanje izvoza in žitne zaloge lanske dobre letine so se le deloma oddale. Zato narašča zanimanje za industrijske rastline, ki se morajo vedno bolj uvažati. Jugovzhodne dežele v Evropi so precej žita ugodno izvozile v Nemčijo, pri čemer je imela največ uspeha Romunija. Madžarska si je ustvarila konjunkturo z večjo oborožitvijo. Kmetijska kriza v Poljski pa še ni minila, kljub temu da je industrija zbog oboroževanja polno zaposlena. Malo bolje so si pomagale male baltičke države, še najbolj pa Danska, ki so vse znatno povečale svoj izvoz. Španija se gospodarsko še ni uredila in njeno gospodarsko stanje še kaže močne posledice vojne tudi v obdelanosti zemlje.

Letošnja žetev pšenice, ki se je pravkar pričela na vsej svetovni severni poluti, bo po splošnih ocenah primeroma dobra, čeprav ne bo dosegala lanske. Računati je na večje izvozne potrebe, ker so ostale od lani znatne zaloge blaga. Tako je rimski Mednarodni kmetijski zavod objavil primerjalnico o zalogah predlanskega in lanskega leta: predlanskim je ostalo neprodanih 1,8 milijona vagonov žita, od lanske letine pa znašajo zaloge žita še nad 3 milijone vagonov. Presežek je torej letos 1,3 milijona vagonov večji ali za 71%. Te množine so razdeljene približno sledeče (v tisočih vagonov):

	1938/39	1937/38
USA	820	488
Kanada	669	240
Argentina	704	278
Avstralija	347	436
Rusija	100	117
evropske izv. države	420	159
afriške in Indija	70	111

Na letošnje cene žita bi mogle ugodno vplivati le manjše zaloge v Avstraliji, Rusiji in Afriki, ti podatki pa niso natančni. Nepri-merno večji pa je dvig rezerv v Ameriki in dokazuje, kako dobra je bila lanska letina in kako slabo je potekal izvoz. Vojne nabave niso mogle dosti vplivati na prodajo žita. Izvoz pšenice in moke je znašal od avgusta do marca en milijon 73 tisoč vagonov proti 981 tisoč v prejšnjem in enemu milijonu 214 tisoč v letu 1936/37. Ni verjetno, da bi se to razmerje še kaj spremenilo. Ves izvoz se ceni

za letos na 1,56 milijona vagonov proti 1,45 lani in 1,65 predlanskim.

Da se je izvoz vsaj toliko povečal so pomagali razni načini nove uporabe žita, posebno večja uporaba pšenice za krmo zaradi visokih cen ječmena, ovsa in koruze. Posebno koruza je lani slabše obrodila v Evropi in se ni dovolj uvažala iz Amerike, kjer je bila žetev obilna, a se je cena umetno zaščitila. To je povzročilo, da je bila v uvoznih deželah koruza dražja ko pšenica. Ker sta bile Nemčija in Italija tik prej predpisale mešanje bele s koruzno moko za kruh, sta morale ta ukrep ukiniti. Tudi to je nekoliko povečalo oddajo pšenice. Še večji pomen pa je imela nabava pšenice za vojne rezerve in deloma tudi kitajsko-japonska vojna, ki uničuje že tretjo žetev. Vse te narasle potrebe je brez težav krila lanska izredno dobra letina in zato se cene niso mogle skozi vse leto nič zboljšati.

Letos moramo računati s temile zalogami. Dne 1. avgusta bi bilo na razpolago še 1,570.000 vagonov pšenice ali ravno dovolj za uvozno potrebo industrijskih držav v enem letu. Lani ob istem času je bilo v zalogi le še 375.000 vagonov. Razmerje je izredno slabo za bo-

dočo ceno pšenice. Mogoče je malo olajšanje zaradi vojne nevarnosti, ki vedno sili kmeta, da shrani več žita doma, seveda kolikor ni enako ukrenil že lani. Če računamo še, da so vojne rezerve držav že spravljene in se znatno ne bodo dvigale, kvečjemu posveževale, potem je pač žitna rezerva letos nevarno velika in skoraj enaka kot na vrhuncu žitne krize leta 1933. Razumljivo je, da ta prognoza zelo vpliva na cene.

G. Milenković navaja sledečo primerjavo cen za dan 20. junij (zadnje število pomeni padec cene):

	1938	1939	—%
Liwerpool q	13/8	8/6	38
Rotterdam q	6,10	3,40	44,3
Buenos Aires buš.	9,40	7	25,6
Winipeg bušel	109	60	45
Chicago	78	70	10

Ob koncu junija veljavni tečaji so bili najnižji od nivoja iz leta 1934. dalje. Žitna bitka v l. 1939. in 1940. torej nima lepih možnosti. Slabo letino ima menda Francija, toda večji presežek bo imela v Afriki. Treba bo trde borbe za oddajo presežkov in cene bodo zelo nizke. Mednarodni politični dogodki so v zvezi s tem postali precej nerealni in je zato verjetno, da bodo cene tudi še nadalje precej neenotne.

Plačevanje prevoza in zavarovanja

Navodila za izvoz v klirinške in neklirinške države

Finančni minister je izdal dne 20. junija sledeča navodila za frankiranje izvoznega blaga:

1. V neklirinške države.

a) Frankira se lahko franko oddajna domača postaja ali franko namembni kraj neklirinške države, oziroma pri morskem prevozu fob ali cif.

b) Če se frankira do naročnika v neklirinški državi ali do razkladnega pristanišča (cif), si izvozniki lahko nabavijo proste devize pri kakem pooblaščenem zavodu, kjer so dvignili izvozno dovolilo, samo za plačilo pomorskega prevoza in zavarovanja blaga — z dopolnilno zavezo za znesek kupljenih deviz; prav tako smejo — kolikor ne plačajo prevoz in zavarovanje že pri nakladanju, obdržati

zneske, potrebne jim v inozemstvu za plačilo samo pomorskega prevoza in zavarovanja, ne pa tudi za prevoz na kake celinske razdalje zunaj naše države. Pri nakupu prostih deviz za plačilo prevoza pri nakladanju, morajo izvozniki podpisati dopolnilne zaveze za kupljene zneske, katere morajo opravičiti ne le s tem, da prinesejo enak znesek prostih deviz v državo, temveč tudi z ustreznimi konosementami, v katerih mora biti razvidna višina plačanega zneska za zunanji morski prevoz in zavarovanje.

c) Če se blago proda in izvozi cif ter sta se pomorski prevoz in zavarovanje plačala pri naložitvi blaga doma, morajo izvozniki prinesiti v državo ustrezajočo vrednost blaga skupaj z vrednostjo

